

Studentii cu dizabilități din România – momentul să spunem stop ignoranței

Introducere

Tinerii cu dizabilități sunt printre cei **pierduți cel mai rapid din sistemul de învățământ** formal. După ce că o parte semnificativă dintre aceștia nu ajung să finalizeze învățământul preuniversitar, **învățământul superior le creează bariere suplimentare**, pornind de la **admitere** și continuând cu **lipsa adaptabilității mediului pe perioada studiilor** (acces la spații de învățământ și cazare, materiale de studii adaptate, evaluare adaptată șamd). Dacă barierele care țin de dizabilitate se cumulează, cum se întâmplă în numeroase cazuri, cu limitări de natură financiară, **studentii cu dizabilități ajung cu certitudine în prima linie a abandonului universitar**. În contextul **lipsei unor politici specifice** naționale și universitare destinate studenților cu dizabilități, **în ciuda obligațiilor legale** internaționale și naționale, statutul acestora de categorie socială ignorată în învățământul superior va fi menținut, cu impact major asupra încălcării egalității de șanse și creșterii excluziunii și precarității vieții.

Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR) consideră că în marja mai largă a politicilor încadrate în dimensiunea socială a educației, prioritate consacrată a federației, o categorie distinctă de **măsuri ce trebuie urmărite** se referă la **incluziunea** în sistemul de învățământ superior a **studenților cu dizabilități**. Astfel, prin acest document dorim să **propunem un cadru național de acțiune**, stabilind **standarde minimale** pentru organizarea serviciilor universitare pentru studenții cu dizabilități, precum și listarea drepturilor acestora.

Legislația internațională și națională în vigoare

Nu există prevăzută, în legislația actuală, o listă comprehensivă a drepturilor studenților cu dizabilități. Pentru a putea determina aceste drepturi, este necesară identificarea mai multor categorii de reglementări. Pe de-o parte, există **reglementări internaționale și naționale generale cu privire la accesul persoanelor cu dizabilități în învățământul superior**, din care derivă o serie de obligații specifice, în general măsuri proactive solicitate din partea autorităților statale și instituțiilor de învățământ superior pentru asigurarea accesului nelimitat al persoanelor cu dizabilități la educație terțiară. Pe de altă parte, există drepturi garantate și

ANOSR este membră a:

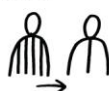
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

servicii obligatorii puse la dispoziția studenților incluși în categoria mai largă de studenți care aparțin grupurilor vulnerabile. De aceste drepturi și servicii (consiliere psihologică, burse sociale etc) beneficiază, în consecință, și studenții cu dizabilități. Cu toate acestea, o problemă subsecventă în acest sens este adaptarea necesară special pentru studenții cu dizabilități – **chiar dacă toți studenții au dreptul la consiliere psihologică gratuită**, conform Legii educației naționale, și implicit **și studenții cu dizabilități, dacă aceste servicii nu sunt adaptate** acestora din urmă, **dreptul nu este respectat**. Nu în ultimul rând, există și **categoria drepturilor garantate specific pentru studenții cu dizabilități.**

Pornind de la nivel **internațional**, principalul document de referință în domeniu este **Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități**, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006 și ratificată de România prin Legea 221/2010. Dispozițiile relevante se regăsesc la art. 9, 19 și 24, dintre care menționăm **art. 24, punctul 16:** „*Statele părți se vor asigura că persoanele cu dizabilități pot avea acces la învățământ superior, formare vocațională, educație pentru adulți și formare continuă, fără discriminare și în condiții de egalitate cu ceilalți. În acest scop, statele părți se vor asigura că persoanelor cu dizabilități li se oferă adaptări adecvate*”. Astfel, observăm că în sarcina statelor părți cade responsabilitatea de a asigura, prin mijloace specifice, accesul persoanelor cu dizabilități în învățământul superior.

La nivel **național**, art. 118, alin. (3) din **Legea educației naționale nr. 1/2011** prevede faptul că „**Studenții cu dizabilități fizice au dreptul să aibă căi de acces adaptate acestora în totalitatea spațiilor universitare, precum și condiții pentru desfășurarea normală a activităților academice, sociale și culturale în cadrul instituțiilor de învățământ superior.**” În același act normativ se prevede și dreptul studenților cu dizabilități la **reducere de 50%** pentru tarifele de cazare și masă în căminele și cantinele universitare. O reglementare mai detaliată se regăsește în **Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap**. Astfel, art. 18 prevede că în cadrul procesului de învățământ, persoanele cu handicap au dreptul la mai multe adaptări, printre care **servicii educaționale de sprijin**, dotarea cu **echipament tehnic adaptat** cerințelor educaționale, adaptarea **mobilierului** din sălile de curs, manuale școlare și **cursuri în format accesibil** pentru cei cu deficiențe de vedere, utilizarea echipamentelor și **softurilor asistive**. De asemenea, art. 19 instituie în sarcina autorităților publice și următoarele sarcini: să promoveze și să garanteze accesul la educație, să asigure servicii educaționale de sprijin, prin specialiști în domeniul psihopedagogiei speciale, să asigure accesul în unitățile și instituțiile de învățământ.

Reglementările la nivel de lege sunt **particularizate prin mai multe acte normative subsecvente:**

ANOSR este membră a:

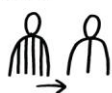
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

- Conform **Metodologiei-cadru privind organizarea admiterii în ciclurile de studii universitare de licență, de master și de doctorat**¹, persoanele cu handicap au dreptul la mecanisme de sprijin în privința admiterii în învățământul superior, prin adaptarea acesteia;
- Conform **Codului Drepturilor și Obligațiilor Studentului**², studenții cu dizabilități au dreptul la o **metodă de evaluare alternativă**;
- Conform **Metodologiei de evaluare externă, standardelor de referință și listei indicatorilor de performanță** a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior³, „Cerințele unei populații diverse de studenți, cum ar fi (...) studenții cu dizabilități, (...) sunt luate în considerare la **planificarea și alocarea resurselor de învățare și a celor pentru serviciile de sprijin** pentru studenți. Studenții sunt informați cu privire la existența resurselor respective.”
- Conform **Criteriilor generale de acordare a burselor** și a altor forme de sprijin material pentru studenții și cursanții din învățământul superior de stat, învățământ cu frecvență⁴, studenții cu dizabilitățile menționate în art. 6, alin. (2), lit. b) sunt beneficiari de bursă socială (pe **criterii medicale**).

O altă prevedere care urmărește (și) încurajarea accesului studenților cu dizabilități în învățământul superior se regăsește în cadrul indicatorilor de calitate folosiți pentru alocarea **finanțării suplimentare** în învățământul superior. În acest caz, studenții cu dizabilități sunt **incluși într-o categorie mai largă** a studenților provenind din grupuri vulnerabile în indicatorul IC4.1 - Capacitatea de a integra persoanele provenite din medii dezavantajate socioeconomic în programe educaționale, **ponderea acestuia fiind de 5%** în cadrul finanțării suplimentare.

Angajamente internaționale și naționale

Importanța strategiilor și a măsurilor care să conducă la **echitatea învățământului superior** a fost îndelung subliniată în diferite angajamente internaționale sau naționale, pe care România și le-a asumat. În cadrul acestui document ne vom limita la a trece în revistă anumite angajamente curente care justifică importanța Metodologiei pe care o propunem.

¹ adoptată prin OMECS 6102/2016, cu modificările și completările ulterioare.

² adoptat prin OMECS 3666/2012.

³ adoptată prin HG 1418/2006, cu modificările și completările ulterioare.

⁴ adoptate prin OMEN 3392/2017, cu modificările și completările ulterioare.

ANOSR este membră a:

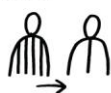
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Astfel, **Principiile și Liniile Directoare privind Dimensiunea Socială**, adoptate în cadrul Conferinței Ministeriale de la Roma din 2020, menționează necesitatea existenței unei **strategii naționale și a strategiilor universitare privind incluziunea**. În cadrul documentului, **studenții cu dizabilități sunt incluși** în categoria mai largă de studenți provenind din categorii vulnerabile.

Mai mult decât atât, în cadrul **Strategiei privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2030**, adoptată de Comisia Europeană, este prevăzut obiectivul asigurării faptului că **sistemele de învățământ** din statele membre, **la toate nivelurile, trebuie să respecte Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități**. Așa cum se întâmplă și în cazul Spațiului European al Învățământului Superior (abreviat „EHEA” în limba engleză), asigurarea incluzivității învățământului superior este un obiectiv transversal și pentru Spațiul European al Educației (abreviat „EEA” în limba engleză).

În cadrul raportului final al proiectului **„România Educată”, asumat de Guvernul României** prin memorandum, se prevăd de asemenea obiective legate de incluziunea studenților cu dizabilități:

- Intensificarea eforturilor de **creștere a accesului** la învățământ terțiar a grupurilor momentan subreprezentate (ex. **persoane cu dizabilități**, absolvenți de liceu din mediul rural, tineri de etnie romă etc.);
- Îmbunătățirea **retenției școlare** a celor admiși (...) - **măsuri dedicate studenților cu dizabilități**;
- **Monitorizarea, evaluarea și îmbunătățirea infrastructurii și a capacității universităților de a implementa diverse politici naționale** (ex. integrarea potențialilor **studenți cu dizabilități**);

Nu în ultimul rând, **Planul Național de Redresare și Reziliență** conține obiective care urmăresc **creșterea integrării studenților cu dizabilități**: construirea a 4600 (de locuri) și extinderea/modernizarea a 14530 (de locuri) în cămine în campusuri universitare, dedicate studenților proveniți din medii socio-economice defavorizate, cu dizabilități, unor minorități etnice sau din familii monoparentale etc. (...) O țintă finală arată că cel puțin 40% din infrastructurile noi și modernizate vor fi destinate studenților proveniți din medii defavorizate, până la 30 septembrie 2025.

Sprijinirea studenților cu dizabilități prin locuri de cazare este necesară și salutară, dar nu suficientă. Stabilirea unui cadru național al serviciilor universitare dedicate studenților cu dizabilități este **esențială pentru admiterea studenților cu dizabilități și facilitarea**

ANOSR este membră a:

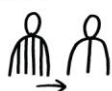
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

progresului și finalizării studiilor de către aceștia, prin măsuri integrate. În caz contrar, **crearea de locuri de cazare rămâne o realizare, dar care nu este aptă singură să producă impact dorit și asumat, dacă studenții cu dizabilități nu pot accesa clădirile aferente spațiilor de învățământ, nu au materiale de studiu adaptate, nu beneficiază de îndrumare.**

Situația de fapt

La nivel național nu sunt colectate date comprehensive privind numărul de studenți cu dizabilități din învățământul superior și dezagregarea acestora pe categorii de dizabilități. În **2011**, datele colectate de ANOSR și publicate în analiza **[„Echitate în Educație – Situația căminelor studentești din România”](#)** arăta că **0,11% dintre studenți** sunt încadrați drept studenți cu dizabilități, în contextul în care **2,06% din adulții din grupa de vârstă 20-29 de ani** aveau dizabilități. În cazul studenților cu dizabilități, analiza identifica neajunsurile spațiilor de cazare pentru studenții cu dizabilități, cât și inaplicabilitatea prevederii legale privind acordarea **subvenției individuale de cazare** pentru studenții cu dizabilități, propunând soluții în acest sens. Având în vedere faptul că nu există un număr suficient de cămine dotate astfel încât să satisfacă necesitățile studenților cu dizabilități, era (și este) cu atât mai important să fie implementată corespunzător subvenția individuală de cazare, astfel încât acești studenți să primească un sprijin financiar din partea statului pentru cazarea în alte locuințe, capabile să îi găzduiască. **La peste 10 ani de la acel moment, această facilitate încă nu este accesibilă, în fapt, pentru majoritatea covârșitoare a studenților cu dizabilități.**

Datele colectate în cadrul studiului **[Eurostudent VI](#)** confirmă faptul că studenții cu dizabilități sunt una dintre categoriile de studenți profund subreprezentate. Astfel, deși la momentul actual **3,79% din populație are o anumită dizabilitate**, raportat la populația **studenților procentul scade până la 1,3%**. De asemenea, România se află pe **antepenultimul loc în SEIS vizavi de numărul de studenți cu probleme de sănătate și dizabilități înmatriculați**, cu o pondere de 8%, la 10 puncte procentuale față de media țărilor incluse în studiu (18%) și la 31 de puncte procentuale față de Islanda (39%) ce ocupă primul loc. **Cu toate acestea, o bună parte din acești studenți se află în categoria celor care nu sunt împiedicați de aceste bariere, scăzând procentul real.**

Faptul că sunt **disponibile foarte puține date** privind participarea și progresul academic al studenților cu dizabilități **diminuează capacitatea și eficiența politicilor publice care ar trebui adoptate** pentru această categorie de studenți.

Chiar mai important decât lipsa acestor date este **lipsa efectivă a politicilor** dedicate studenților cu dizabilități, **atât la nivel național, cât și în majoritatea largă a universităților**

ANOSR este membră a:

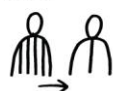
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

din România. În fiecare an, **din 2012**, ANOSR elaborează **Raportul privind implementarea Codului Drepturilor și Obligațiilor Studentului, care evidențiază o nevoie cronică de a îmbunătăți accesibilitatea** spațiilor de învățare, cazare și masă și adaptabilitatea metodelor și materialelor de învățare pentru studenții cu dizabilități.

O analiză de actualitate, publicată în 2020, este realizată de **Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții** (ANDPDCA), intitulată **„Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România”**. Studiul, bazat pe **date colectate din răspunsurile universităților**, constată că **„Lipsa unei preocupări reale a instituțiilor de învățământ superior pentru accesibilizarea necesară studenților cu dizabilități este evidentă și în slaba îndeplinire chiar și a criteriilor minimale impuse prin reglementările existente”**.

Printre problemele semnalate în respectiva analiză, fundamentate pe date colectate de la universități și agregate la nivel național, se numără:

- Nu există **politici** legate de studenții cu dizabilități;
- **Paginile web** ale universităților nu sunt accesibilizate pentru persoane cu deficiențe de vedere;
- **Intrările în clădirile de studiu** ale universităților nu sunt accesibile;
- **Mediul fizic al spațiilor de studiu** ale universităților nu este accesibilizat;
- **Grupurile sanitare** din clădirile universităților nu sunt accesibile pentru studenții cu dizabilități;
- Nu există un **sistem național de monitorizare** a condițiilor pe care universitățile le oferă unui student cu dizabilități;
- Rezultatele unei astfel de monitorizări ar trebui să fie incluse, în mod obligatoriu, pe site-urile universităților;
- Doar **12 din 30 de universități** care au răspuns chestionarului ANDPDCA au menționat că există **o structură internă** care se ocupă de formularea și integrarea de recomandări privind accesibilizarea mediului și a conținutului educațional pentru studenții cu dizabilități (notă: întrebarea **nu viza existența unei structuri care să se ocupe exclusiv de acest obiectiv sau care să aibă o activitate regulată sau reglementată**).

Cu toate acestea, numeroase **alte probleme** se pot adăuga, precum:

- lipsa accesibilității în spațiile de **cazare și luare a mesei**;
- lipsa **materialelor de studii adaptate** (inclusiv în bibliotecile universitare);
- lipsa sau numărul inadecvat de **personal de specialitate care să îndrume** studenții cu dizabilități;

ANOSR este membră a:

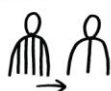
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

- lipsa de **pregătire oferită personalului didactic și administrativ** pentru a relaționa cu studenții cu dizabilități;
- lipsa de adaptare a **mecanismelor de evaluare** a activității didactice;
- lipsa de **softuri care să faciliteze procesul** de predare-învățare.

Exemple de bună practică

Situația nu este însă de asemenea natură în toate instituțiile de învățământ superior din România. În scurta listă de exemple de bună practică naționale, se remarcă în primul rând **Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, care a stabilit cel mai activ sistem de protecție și promovare** a drepturilor studenților cu dizabilități la nivel național. Astfel, în 2013, UBB înființează **Biroul pentru Studenți cu Dizabilități**, prima structură de acest tip din țară. Biroul oferă numeroase servicii dedicate studenților cu dizabilități și integrează în demersurile sale întreaga comunitate universitară, oferind oportunități de învățare pentru studenți și cadre didactice, care să poată astfel contribui la bunăstarea studenților cu dizabilități. O altă măsură pozitivă introdusă în 2017 este faptul că **studenții cu deficiențe de auz beneficiază de interpreți mimico-gestuali pentru activitatea didactică**. De asemenea, tot în cadrul UBB funcționează CATA – **Centrul de Asistență în Domeniul Tehnologiilor de Acces pentru Persoane cu Deficiențe de Vedere**.

Din 2021, ambele structuri se află în cadrul Unității de Suport și Dezvoltare pentru Studenți (USDS), înființată în organigrama UBB prin hotărârea Senatului și coordonată la nivelul managementului de un prorector. Pe lângă politicile specifice studenților cu dizabilități, în ultima perioadă în cadrul UBB s-au dezvoltat și proceduri care pot fi asociate asociate, precum **Procedura de asigurare/protejare a bunăstării mintale a studenților**.

Alte universități au elaborat, la rândul lor, proceduri de intervenție, precum **Schema procedurală de intervenție în cazul studenților cu dizabilități a Universității de Vest din Timișoara**. Tot la nivel sistemic, **un grup de studenți din cadrul Universității Politehnica din Timișoara a derulat proiectul „Educație pentru toți”**, prin care a propus universității elaborarea unui regulament de organizare a unui birou pentru studenții cu dizabilități. **Alte inițiative** au fost derulate de-a lungul timpului în universitățile din România, **în special prin Fondul pentru Dezvoltare Instituțională sau alte finanțări externe**.

Situația este **profund diferită la nivel european**, prin **consacrarea unor proceduri, structuri și servicii complexe, finanțate și promovate adecvat**, care să asigure studenților cu dizabilități integrarea reală în învățământul superior. **De regulă, instituțiile de învățământ superior au o structură dedicată** studenților cu dizabilități și **responsabili la nivelul fiecărei facultăți**. Serviciile presupun consilierea gratuită, adaptare la nivelul examinării (perioadă

ANOSR este membră a:

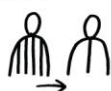
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

suplimentară la examenele sau pentru termenele de predare a diferitor lucrări), softuri, cazare adaptată, integrare în comunitate prin voluntariat și, desigur, măsuri de accesibilizare fizică.

În cadrul **Universității Centrale Europene** (CEU) există o **[Politică privind studenții cu dizabilități](#)** adoptată de Senatul universitar, revizuită o dată la doi ani, care cuprinde viziunea și obiectivele universității, **responsabilitățile membrilor** comunității universitare, **funcționarea structurilor și a serviciilor de sprijin** etc.

În **Ungaria**, universitățile au obligația de a angaja un **coordonator al activităților referitoare la studenții cu dizabilități**. Universitățile **țin evidența** studenților cu dizabilități din universitate, oferă consiliere individuală acestora, și alocă **fonduri bugetare** cu destinație specială pentru studenții cu dizabilități.⁵

În **Danemarca**, se remarcă **sprijinul pedagogic special** pentru persoanele cu dislexie, dificultăți psihologice, dizabilități auditive și vizuale, handicap fizic⁶

În **Austria** se oferă consiliere și alte servicii pentru studenții cu **dizabilități, boli cronice și alte probleme de sănătate** în majoritatea universităților⁷, în timp ce structuri instituționale similare de sprijin se regăsesc **și în Cehia**.⁸

Universitățile din Regatul Unit au **politici clare, diverse și promovate** pentru studenții cu dizabilități, **interesul pentru acest domeniu fiind evident**. De exemplu, lista de servicii pusă la dispoziție de **Universitatea din Edinburgh** se regăsește [aici](#).

Cel mai **comprehensiv ghid universitar** pe care l-am identificat este **[ghidul dedicat studenților cu dizabilități de la Sciences Po](#)**. Ghidul explică **întreaga activitate universitară din perspectiva studentului**, de la înregistrarea la admitere ca student cu dizabilități, participarea la cursuri, accesul la resurse online și la bibliotecă, servicii de consiliere, cazare, burse și sănătate, precum și **participarea în viața universitară** prin intermediul organizațiilor studentești, activităților sportive și culturale.

⁵ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/support-measures-learners-higher-education-29_en

⁶ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/support-measures-learners-higher-education-18_en

⁷ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/support-measures-learners-higher-education-1_en

⁸ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/support-measures-learners-higher-education-17_en

ANOSR este membră a:

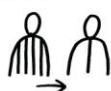
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Pentru a putea fi **comparabili cu ceea ce este deja o normalitate** în Spațiul European al Învățământului Superior și în Spațiul European al Educației, este **urgentă urmărirea facilitării unor servicii de sprijin pentru studenții cu dizabilități similare**. Acest deziderat este cu atât mai relevant în contextul în care **cel puțin o parte din măsurile care trebuie luate, și care ar avea un impact major pentru studenții cu dizabilități, nici nu presupun costuri financiare sau acestea sunt moderate**. Nu trebuie să uităm, în același timp, **sursele de finanțare europene** care vor fi utilizate sau pot fi accesate în această direcție.

Propunerea de Metodologie-cadru privind serviciile pentru studenții cu dizabilități și cerințe educaționale speciale

Pentru a putea adresa **provocările majore și complexe** pe care le întâmpină studenții cu dizabilități în accesarea și parcurgerea învățământului superior, sunt **necesare politici țintite atât la nivel național, cât și la nivel universitar**. În ciuda faptului că **au trecut peste 15 ani** de la adoptarea Legii privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap și peste 10 ani de la adoptarea Legii educației naționale, **drepturile conferite studenților cu dizabilități sunt departe de realitate în cvasimajoritatea universităților** din țară, în ciuda unor exemple de bună practică consolidate de-a lungul timpului.

Astfel, **intervenția autorității publice responsabile, în speță Ministerul Educației, este esențială** pentru a asigura și organiza implementarea prevederilor legale și convențiilor/angajamentelor internaționale. Având în vedere **practica la nivel european, propunerea ANOSR este de a exista în fiecare instituție de învățământ superior o structură administrativă (de exemplu Birou) care să fie responsabilă** la nivel universitar de integrarea studenților cu dizabilități. Ordinul de ministru propus de ANOSR vizează tocmai **asigurarea existenței și stabilirea de condiții minime** pentru funcționarea acestei structuri la nivelul tuturor instituțiilor de învățământ superior. Având în vedere faptul că drepturile studenților cu dizabilități sunt recunoscute, atât la nivel internațional, cât și la nivel național, indiferent de caracterul public sau privat al universității și ținând cont de competența generală a Ministerului Educației, ordinul propus ar fi **aplicabil deopotrivă instituțiilor de învățământ superior publice și private**.

Propunerea de ordin de ministru **nu obligă instituțiile de învățământ superior să își creeze o structură distinctă**, orientată exclusiv pentru studenții cu dizabilități, **în cazul în care există sau poate fi creată o structură administrativă cu competențe și atribuții mai largi**, nevizând exclusiv studenții cu dizabilități, **în măsura în care are capacitatea de a duce la îndeplinire atribuțiile și condițiile minime de funcționare** prevăzute în ordin.

ANOSR este membră a:

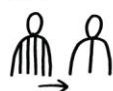
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

În cadrul propunerii de ordin de ministru **am folosit definiția privind dizabilitatea prevăzută în legislația în vigoare**. Cu toate acestea, **pentru acuratețe terminologică, am extins referirea și la studenții cu cerințe educaționale speciale** (de exemplu dislexie, discalculie), care deși nu fac parte din definiția formală a dizabilității, **sunt bariere egal recunoscute și integrate, la nivel european, în definiția mai largă a „studenților cu dizabilități”** pentru care se stabilesc servicii și facilități. Prin urmare, tocmai din dorința de a nu confunda cele două concepte, deși sunt privite unitar, am folosit exprimarea „studenți cu dizabilități și cerințe educaționale speciale”.

La art. 3 din propunerea de ordin de ministru am stabilit **o listă de drepturi** conferite studenților cu dizabilități și cerințe educaționale speciale. **Cu excepția literei n), care reprezintă o extindere a drepturilor recunoscute de legislația în vigoare, celelalte drepturi reprezintă o compilare din legislația în vigoare și, după caz, o detaliere a acestora**. Câtă vreme **legislația primară stabilește un standard general** privind dreptul studenților cu dizabilități de a accesa și parcurge studiile universitare, este **de datoria legislației secundare să identifice și să stabilească drepturi** mai specifice prin care **cele prevăzute de legislația internațională și națională primară sunt garantate efectiv**.

În privința art. 3, lit. n), prin care propunem **finanțare diferențiată în cadrul finanțării de bază pentru studenții cu dizabilități**, considerăm că este de natura evidenței necesitatea acestei măsuri din două perspective: pe de-o parte, **costurile generate de școlarizarea studenților cu dizabilități sunt indubitabil mai mari** decât pentru școlarizarea celorlalte categorii de studenți. Pe de altă parte, **universitățile au sarcini suplimentare de îndeplinit în vederea școlarizării acestor studenți**, garantând drepturile lor și implementând politicile naționale. Aceste sarcini trebuie susținute de la nivel național. Pentru efectivitatea dreptului, este necesară **modificarea Metodologiei privind acordarea finanțării de bază și finanțării suplimentare**. Tocmai din acest motiv, prin excepție de la celelalte prevederi din propunerea de ordin de ministru, sugerăm ca art. 3, lit. n) să intre în vigoare doar de la **1 ianuarie 2023**.

Articolul 4 prezintă **principalele atribuții pe care serviciul** pentru studenții cu dizabilități și cerințe educaționale speciale **ar trebui să le îndeplinească**, în timp ce prevederile următoare vizează detalierea atribuțiilor, a modului de funcționare și colaborare cu alți actori. Și aceste atribuții au fost propuse prin raportare la exemplele de bună practică identificate, fie că ne referim la **relaționarea cu studenții cu dizabilități și facilitățile** puse la dispoziție acestora, aprobarea, monitorizarea și publicarea unui **plan de măsuri**, informarea publicului cu privire

ANOSR este membră a:

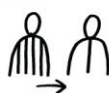
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

la gradul de accesibilitate sau elaborarea unei **Politici universitare privind studenții cu dizabilități**.

Cu privire la **intrarea în vigoare, sugerăm** ca propunerea de ordin de ministru să intre în vigoare la **1 octombrie 2022**, astfel încât universitățile să aibă timp suficient pentru pregătirea implementării sale.

Considerăm **propunerea de Metodologie-cadru necesară pentru a produce o schimbare reală în rândul studenților cu dizabilități**, în vederea garantării respectării drepturilor acestora. Desigur, măsura nu trebuie să fie una singulară. Pe lângă propunerea de metodologie și de creștere a finanțării de bază pentru studenții cu dizabilități, **o altă măsură importantă ar fi alocarea de locuri bugetate pentru această categorie de studenți**, astfel cum a justificat și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) prin hotărârea 561/2021.

ANOSR este membră a:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 [anosr.ro](https://www.facebook.com/anosr)
 [anosr](https://www.linkedin.com/company/anosr)
 office@anosr.ro
 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Anexa 1

Propunere de Metodologie-cadru privind organizarea și funcționarea serviciilor de sprijin pentru studenții cu dizabilități și cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ superior

Art. 1 (1) Prezenta metodologie reglementează organizarea în instituțiile de învățământ superior a serviciilor de sprijin pentru incluziune, precum și criteriile minime de funcționare a acestora.

(2) Structura responsabilă de gestionarea serviciilor de sprijin pentru incluziune (denumită în continuare „SSD”) se stabilește de fiecare instituție de învățământ superior, conform autonomiei universitare, prin hotărârea Senatului universitar. În cazul în care nu se identifică o structură administrativă existentă care să exercite calitatea de SSD, aceasta se înființează prin hotărârea Senatului universitar.

(3) Instituțiile de învățământ superior sunt responsabile de buna integrare a studenților cu dizabilități și a studenților cu cerințe educaționale speciale în mediul universitar și de asigurarea accesului egal la oportunități de dezvoltare.

Art. 2 În sensul prezentului act normativ, student cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale este orice student înmatriculat la instituția de învățământ superior, indiferent de ciclul sau forma de studii, pe care mediul universitar, neadaptat particularităților sale de învățare ori deficiențelor sale fizice, senzoriale, psihice, mentale și/sau asociate, îl împiedică total sau îi limitează accesul cu șanse egale la activitățile universitare, pe baze egale cu ceilalți studenți.

Art. 3 Studentul cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale are dreptul la:

- a) o persoană de referință la nivelul universității, care îi poate oferi orientare și ghidaj personalizat, pentru accesul la serviciile și măsurile de sprijin pentru incluziune, disponibile la nivelul universității;
- b) acces fizic în toate spațiile universității (spații de învățământ, spații administrative, spații de cazare, masă și lectură), asigurându-se în acest sens toate adaptările care permit accesul neîngrădit al studenților cu dizabilități, pe baze egale cu ceilalți și în acord cu normativele de accesibilitate în vigoare și cu prevederile Convenției ONU pentru persoanele cu dizabilități, ratificată de România prin Legea 221/2010;

ANOSR este membră a:

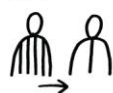
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

- c) acces adaptat la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații și la alte facilități și servicii deschise sau furnizate studenților;
- d) servicii de informare și consiliere privind activitatea academică și sprijin în identificarea și derularea practicii de specialitate;
- e) servicii adaptate de comunicații, inclusiv servicii electronice și de urgență;
- f) resurse educaționale adaptate în funcție de dizabilitatea studentului, cu precădere prin raportare la bibliografia obligatorie pentru disciplinele din planul de învățământ, inclusiv prin asigurarea acestor facilități în cadrul bibliotecilor universitare;
- g) examinare printr-o metodă alternativă, atunci când suferă de o dizabilitate temporară sau permanentă, certificată medical, care face imposibilă prezentarea cunoștințelor învățate în maniera prestabilită de către titularul de curs, sau stabilirea unor mecanisme de sprijin suplimentare, determinate de universitate, de exemplu prin acordarea de timp suplimentar la examene;
- h) a fi asistat de îndrumător la desfășurarea activităților didactice;
- i) gratuitate la cazarea în căminele universității, raportat la gradul de severitate al dizabilității;
- j) consiliere medicală, socială, psihologică și de orientare în carieră adaptate nevoilor acestuia;
- k) burse sociale acordate în mod prioritar, din fondul de burse alocat de Ministerul Educației;
- l) participare în taberele studentești, în conformitate cu Metodologia aprobată în acest sens, cu dreptul de a fi asistat de un îndrumător;
- m) interacțiuni cu personal didactic și administrativ instruit în relaționarea și comunicarea cu persoanele cu dizabilități;
- n) finanțare diferențiată în cadrul finanțării de bază pentru studenții cu dizabilități locomotorii, prin utilizarea unui coeficient dedicat.

Art. 3 Atribuțiile principale ale SSD sunt:

- a) sprijinirea studenților cu dizabilități sau cerințe educaționale speciale privind drepturile și activitatea lor în instituția de învățământ superior, la cererea acestora;
- b) propunerea unei Politici universitare privind studenții cu dizabilități, care este transmisă spre aprobare Consiliului de administrație și Senatului universitar;
- c) orientarea studenților cu dizabilități sau cerințe educaționale speciale către serviciile și măsurile de sprijin adecvate, disponibile în universitate sau în comunitate
- d) identificarea nevoilor de învățare ale studenților cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale;

ANOSR este membră a:

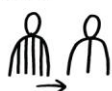
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

- e) formarea cadrelor didactice, în parteneriat cu Departamentele pentru Pregătirea Personalului Didactic, acolo unde există, și cu Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră (CCOC), în vederea utilizării instrumentelor necesare adaptării conținutului educațional pentru studenții cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale;
- f) promovarea și implementarea prin activități specifice de informare și conștientizare a accesului studenților cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale în activitățile educaționale și non-formale din cadrul universității;
- g) monitorizarea și coordonarea procesului de accesibilizare a universității, prin raportare la drepturile studenților cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale, prevăzute la art. 2;
- h) coordonarea serviciilor de consiliere adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale, în colaborare cu CCOC;
- i) informarea membrilor comunității universitare cu privire la responsabilitățile pe care le au pentru integrarea studenților cu dizabilități sau cerințe educaționale speciale;
- j) răspunde la sesizările și reclamațiile cu privire la nerespectarea drepturilor studenților cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale.

Art. 4 (1) SSD monitorizează și identifică noi tehnologii asistive pentru studenții cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale și asigură disponibilitatea lor la nivelul instituției de învățământ superior în vederea desfășurării actului educațional.

(2) SSD identifică nevoi ale studenților cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale în vederea desfășurării optime a activităților de studiu și întocmește propuneri pe care le înaintează conducerii universității.

Art. 5 SSD elaborează strategii de atragere a elevilor cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale din învățământul preuniversitar în învățământul superior prin activități specifice și/sau alte pachete de sprijin dedicate.

Art. 6 SSD organizează semestrial sesiuni de formare și de informare pentru cadrele didactice în vederea familiarizării cu instrumentele necesare adaptării conținutului educațional pentru studenții cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale și interacțiunii cu aceștia, asigurând în permanență accesul cadrelor didactice la resurse și materiale digitale utile (ghiduri, manuale, cursuri online etc).

Art. 7 (1) Universitatea asigură, după finalizarea admiterii și cu respectarea legislației privind datele cu caracter personal, colectarea datelor studenților cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale într-o bază de date separată, cu acordul studenților în cauză. SSD

ANOSR este membră a:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

utilizează această bază de date cu scopul de a sprijini, consulta și informa studenții în cauză, precum și de a monitoriza parcursul academic al acestora.

Art. 8 (1) SSD întocmește anual un plan de activitate, aprobat de către senatul universității, pe care îl publică pe pagina web a universității.

(2) SSD întocmește, prezintă Senatului universitar și publică anual un raport de activitate pe pagina de internet a universității.

(3) În vederea monitorizării și creșterii gradului de accesibilizare a universității, SSD elaborează o dată la doi ani un raport privind gradul de accesibilizare a instituției de învățământ superior, care se publică pe pagina web a universității. Raportul conține informații cantitative și calitative cu privire la dotările și serviciile adresate studenților cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale, precum și gradul de satisfacție al acestora.

Art. 9 SSD organizează anual sesiuni de consultare cu studenții cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale. În urma consultărilor, se întocmesc rapoarte care să releve nevoile acestora.

Art. 10 SSD colaborează cu organizațiile studentești legal constituite care activează în universitate pentru desfășurarea activităților non-formale pentru studenții cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale și pentru integrarea acestora în comunitatea universitară. În acest sens, SSD organizează semestrial consultări cu organizațiile studentești.

Art. 11 SSD este condus de un director care are formarea profesională inițială ori continuă în unul dintre domeniile: psihologie, psihopedagogie specială, sociologie, științele educației sau drepturile persoanelor cu dizabilități, cu experiență în relaționarea cu persoanele cu dizabilități.

Art. 12 SSD trebuie să aibă în componența sa cel puțin un angajat care are formarea profesională inițială ori continuă în unul dintre domeniile: psihologie, psihopedagogie specială, sociologie, științele educației, cu experiență în relaționarea cu persoanele cu dizabilități. SSD mai poate avea în componența sa alte cadre didactice sau voluntari.

Art. 13 Baza materială necesară desfășurării activităților SSD se asigură de către instituția de învățământ superior.

Art. 14 Finanțarea SSD se face prin bugetul universității. În scopul asigurării/dezvoltării activității SSD, instituția de învățământ superior poate atrage fonduri nerambursabile și alte resurse extrabugetare.

ANOSR este membră a:

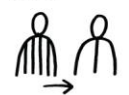
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223